

Finansdepartementet

Växjö kommuns yttrande över Finansdepartementets remiss av Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Växjö kommun lämnar följande yttrande enligt beslut i kommunstyrelsen 2024-11-26:

Generellt om analyser, överväganden och förslag om samverkan

Växjö kommun ser att samverkan mellan stat och kommuner är avgörande för att undvika oönskad fragmentering av offentlig sektor och för att hantera komplex flernivåstyrning. Därför välkomnas en utredning av samverkan mellan regeringen, statliga myndigheter och kommunsektorn, där inte minst länsstyrelserna och SKR spelar viktiga roller. Växjö kommun ser generellt styrkor i olika samverkansformer under förutsättning att ansvar och mål är tydliga, att nyttor är avvägda, att de praktiska formerna är ändamålsenliga och att innehållet kan tillämpas på lokala förutsättningar. På så vis säkras också rimlig arbetsbörda; att delta i samverkan kräver resurser och ska sammantaget vara till fördel. Det finns en generell risk att samverkan inte är så ömsesidig som den borde och så ömsesidig som den ibland framställs. Staten har i flera avseenden – reellt eller upplevt – stort inflytande, vilket innebär att kommuner kan uppfatta svagt genomslag eller obekväma asymmetri vilket riskerar att hämma verkligt utbyte.

Länsstyrelsernas roll i samverkan

Utredningen ser samarbetet mellan länsstyrelser och kommuner som överlag fungerande men anser att det behöver stärkas. Växjö kommun ser positivt på att regeringen i så fall kan förmedla information om situationen i Sveriges kommuner på ett bättre sätt – på så vis ökar chansen till välgrundade beslut ur lokal horisont på nationell nivå. Om länsstyrelserna ges en mer framskjuten position som centrum för staten inom länen finns det potential att koncentrera till en tydligare kontaktpunkt – Växjö kommun ser positivt på att möta en mer samlad stat som kan ge ett mer samlat stöd, vilket samtidigt förutsätter att oönskad byråkratisering och svag följsamhet inte blir en del av formatet. För att underlätta länsstyrelsernas roll som informationsförmedlare mellan regering och kommun föreslår utredningen att regionala kommunråd etableras i varje län av länsstyrelsen. Rådet ska ha representation från kommuner och regioner. Ur Växjö kommuns perspektiv är det viktigt att dessa råd upprättas så att de verkligen

möter kommunernas förutsättningar. Det finns risk för belastning i stället för förbättring, om de inte sätts upp med omsorg.

Samverkan i kris och krisberedskap

Utredningen bedömer att dagens former för samverkan vid fredstida kriser i långa stycken fungerar bra, och att länsstyrelserna bör ha ansvaret på regional nivå även framgent. Vidare ser utredningen ett behov av att regeringen utnyttjar länsstyrelsernas regionala råd för krisberedskap och totalförsvaret på ett bättre sätt. Växjö kommun menar att det är effektivt att använda befintliga strukturer så långt det går, och att det är viktigt att länsstyrelserna lägger särskild vikt vid transparens och förutsägbarhet i dialog med kommuner, invånare, föreningsliv och näringsliv. Växjö kommun ser också ett behov av sammanhållen hantering av lägesbilder i kris. I samtida kriser (till exempel pandemin) har det funnits problem när regering, länsstyrelser och myndigheter begärt rapportering av kommuner i parallella spår. Rapportering har skapat onödig arbetsbörda för kommuner och regioner. Konsekvensen har varit att fokus har hamnat på att sammanställa lägesbilder till myndigheter istället för att skapa underlag för lokala beslut. Ofta begär regional och nationell nivå in rapportering i ett tidstempo som är snabbare än vad lokal nivå arbetar. Tempot är högre än vad lägesbilden förändras, vilket skapar onödig arbetsbelastning. Nyttan av så snabba lägesuppdateringar bedöms begränsad.

Statens samverkan med SKR

Utredningen dröjer vid SKR:s roll ur flera perspektiv och konstaterar att överenskommelserna med SKR är svårhanterliga och att regeringen bör utveckla former för mer direkt samverkan mellan stat och kommun. SKR har kommit att påminna om en myndighet i offentlig verksamhet. Offentlighetsprincipen gäller för SKR:s medlemmar, men inte för SKR. Utredningen föreslår ytterligare utredning om handlingsoffentlighet i organisationen. Växjö kommun är medveten om SKR:s starka och över tid växande roll, och ser positivt på att frågor om transparens får genomlysning.

Socialstyrelsens roll i samverkan

Inom hälso- och sjukvård och socialtjänst föreslår utredningen att Socialstyrelsen ska vara mer aktiv i samverkan, vilket ska möjliggöras av en organisation baserad på de sex samverkansregionerna. Växjö kommun ser att incitamentet – att förbättra kontaktytor och fortsatt utveckla en stödjande roll – är fullgott. Man kan samtidigt räkna med att implementeringen och förändringen inte görs i en handvändning, är resurskrävande och riskerar att innebära administrativ och förvaltningsmässig tyngd.

Överläggningar mellan regeringen och kommunsektorn

Utredningen identifierar behov av en utvecklad överläggningsprocess mellan regeringen och kommunsektorn och att den formaliseras i en särskild lag. Växjö kommun ser värdet i återkommande överläggningar för att säkra långsiktighet och förutsägbarhet, och konstaterar samtidigt praktiska utmaningar som bottnar i att kommunsektorn har många aktörer och är relativt splittrad i förutsättningar och behov. Överläggningarnas värde ökar om formatet är skäligen hanterbart, men det är samtidigt svårt för en enskild medlemsorganisation eller en handfull aktörer att representera kommunsverige på ett helt tveklöst sätt.

Deltagande på distans – fullmäktige- och nämndsammanträden

Utredningen konstaterar att reglerna för medverkan på distans i sammanträden i fullmäktige och nämnder har varit svåra att omsätta praktiskt – i realiteten har det varit svårt att säkerställa att alla deltar på lika villkor. Växjö kommun instämmer i utredningens hållning att det säkert finns ett fortsatt behov av möjlighet till distansdeltagande i kommunsverige. Det är dock viktigt att säkerställa att alla kan delta på lika villkor, vilket egentligen inte är ett oöverstigligt hinder eftersom det finns tillräckliga teknikstöd. Utredningen föreslår – med grund i ett resonemang om demokratins funktionalitet – att fullmäktiges presidium inte ska delta på distans. Växjö kommun instämmer och ser också positivt på att kommuner och regioner på egen hand ska kunna avgöra hur distansmedverkan ska ta form i den lokala demokratin genom att fullmäktige kan besluta om fysisk eller digital medverkan i nämnderna.